

คำวินิจฉัยของ พลโท จุล อติเรก ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๔/๒๕๕๕

วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด
ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของบริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย หมายเลขแดงที่ ล. ๕/๒๕๕๐ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง ได้ความว่า ศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำพิพากษาว่า บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ นายไพบูลย์ รัตนเศรษฐี จำเลยที่ ๒ ผิดสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีและค้ำประกัน ตามคดีหมายเลขแดงที่ ๘๔๓/๒๕๒๘ ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชำระเงินกู้พร้อมด้วยดอกเบี้ยให้แก่โจทก์ จำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา โจทก์จึงยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓

ศาลจังหวัดนครราชสีมา มีคำพิพากษาให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดนครราชสีมาให้พิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด แต่จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ อันจะใช้บังคับในคดีนี้ เป็นการกำหนดให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อมีคำพิพากษาให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น สถานะของลูกหนี้ก็เหมือนบุคคลทั่วไป น่าจะมีสิทธิในทรัพย์สินของตนเองได้โดยสมบูรณ์ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะจัดการทรัพย์สินของตนได้อยู่แล้ว ซึ่งการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ บังคับแก่คดีนี้ อาจจะเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จำเลยจะจัดการทรัพย์สินของตนได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

จำเลยที่ ๑ ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ ว่า การที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้บุคคลใดล้มละลายนั้น ย่อมกระทบถึงสิทธิ ความสามารถ สถานะ และทรัพย์สินของบุคคลนั้นได้ ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งหรือคำพิพากษา พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๕ บัญญัติให้ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริงหรือลูกหนี้น่าสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้องจำเลยทั้งสองได้ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติม เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้ว ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงฐานะของจำเลยทั้งสองหรือของจำเลยคนใดคนหนึ่งว่ามีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน และมีความสามารถในการชำระหนี้แก่โจทก์ได้อันเป็นการพิสูจน์ว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ศาลชั้นต้นไม่รับบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมดังกล่าว แล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยที่ ๑ เด็ดขาด จึงเป็นการไม่ให้อีกโอกาสจำเลยที่ ๑ นำพยานเข้าสืบเพื่อพิจารณาให้ได้ความจริงตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๑๕

ก่อนอ่านคำพิพากษา (คำสั่ง) ศาลฎีกา ศาลจังหวัดนครราชสีมาสั่งให้ดอ่านคำสั่งศาลฎีกาไว้ก่อน และให้ส่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย บังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติ มาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า คำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

พิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องนี้เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลายหมายเลขแดง ที่ ล. ๕/๒๕๕๐ มีคำร้องโต้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ และเป็นกรณีที่ศาล

จะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จึงเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ ได้

ประเด็นตามคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ หรือไม่

ได้พิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงของการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ เช่น มาตรา ๑๔ บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐ ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่า อาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง” มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า “คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ให้ถือเสมือนว่าเป็นหมายของศาลให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ายึดดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารของลูกหนี้ และบรรดาทรัพย์สินซึ่งอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือของผู้อื่น อันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย”

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป

(๒) เก็บรวบรวมและรับเงิน หรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น

(๓) ประนีประนอมยอมความ หรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้”

พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๕๓ มาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๒๒ ดังกล่าวนั้น บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการ จัดการ รวบรวมเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการยกย้าย การปกปิด หรือล่าเอียงในการแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้อื่นโดยไม่เป็นธรรม และเพื่อการอำพรางมิให้ทรัพย์สินของลูกหนี้ถูกบังคับคดี

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” มาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้” วรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง ทั้งต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย” วรรคสาม บัญญัติว่า “บทบัญญัติวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้นำมาใช้บังคับกับกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายด้วย โดยอนุโลม”

พิจารณาแล้ว รัฐธรรมนูญทั้งสองมาตราดังกล่าวบัญญัติคุ้มครอง รับรองถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลว่าจะถูกจำกัดไม่ได้ แต่ก็ได้บัญญัติยกเว้นไว้โดยกฎหมาย ซึ่งอาจบัญญัติเป็นการจำกัดสิทธิเท่าที่จำเป็นได้บ้าง

พิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในหมวด ๓ ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้หลายมาตรา ทั้งที่เป็นการทั่วไป เช่น ตามมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ สำหรับบทที่บัญญัติเป็นการเฉพาะได้บัญญัติไว้หลายมาตรา กล่าวคือตั้งแต่มาตรา ๓๑ เป็นต้นไป จนถึงมาตรา ๖๕

สำหรับกรณีตามปัญหาซึ่งเป็นเรื่องสิทธิของบุคคลในการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น รัฐธรรมนูญมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติไว้ว่า “สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญมาตรานี้บัญญัติรับรอง คุ้มครองสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินก็จริง แต่ก็อาจถูกจำกัดสิทธิโดยกฎหมายได้อีก แสดงให้เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลโดยทั่วไป รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ บัญญัติเฉพาะถึงสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักทั่วไป แต่ก็ยอมให้จำกัดได้ แต่อย่างไรก็ตาม การจำกัดโดยกฎหมายนั้น จะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิตามมาตรา ๒๙ ไม่ได้ หากพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ถูกศาลพิพากษาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการตามกฎหมายเสมือนเป็นตัวแทนของลูกหนี้ หรือผู้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ โดยการจัดการรวบรวมทรัพย์สิน แม้กระทั่งการติดตามทวงถาม ฟ้องร้องแทนลูกหนี้ เพื่อดำเนินการชำระหนี้ของลูกหนี้ให้เจ้าหนี้ตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ในส่วนที่เป็นนี้ แต่มิได้หมายถึงการจำกัดสิทธิการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในกรณีอื่น ๆ ด้วย จึงเห็นว่าแม้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ จะบัญญัติให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดังกล่าว ก็มีได้เป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้ในการจัดการทรัพย์สินในสาระสำคัญ กล่าวคือ

เฉพาะการจัดการเพื่อชำระหนี้ซึ่งตามกฎหมาย ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ยู่แล้ว แต่ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ ดังกล่าวให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานดำเนินการแทน หากจะพิจารณาว่าเป็นการจำกัดสิทธิในการจัดการของลูกหนี้ก็ตาม แต่กฎหมายคำนึงถึงหน้าที่ของลูกหนี้ และประโยชน์ของเจ้าหนี้รวมอยู่ด้วย จึงต้องให้เจ้าพนักงานเข้ามามีส่วนในการจัดการเพื่อให้เป็นไปตาม คำพิพากษาของศาลที่สั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด จึงเห็นว่า บทบัญญัติมาตราต่างๆ ในส่วน ที่เกี่ยวกับอำนาจการจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วนั้น นอกจากเป็นไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ มาตรา ๔๘ แล้ว ยังไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

อาศัยเหตุผลดังกล่าวแล้ว จึงวินิจฉัยว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจการจัดการทรัพย์สินหลังจาก ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้วตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ นั้น ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕

พลโท จุล อติเรก

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ